

INFORMÁCIÓS RENDSZEREK ÉS SZOLGÁLTATÁSOK

Könyvtári és Információsügyi Konferencia a Fehér Házban

Három évi tervező és előkészítő munka és 57 előzetes ülés után 1979 novemberében a Fehér Házban megtartották a *Könyvtári és Információsügyi Konferenciát*. Az öt napig tartó konferencián 900 küldött és 1000 megfigyelő vett részt az Egyesült Államok 48 államából.

A konferenciát megelőző tanácskozásokon 3000 határozatot hoztak, amelyek további sorsát a King Research Inc. vette a gondozásába. Végül a konferencia 29 határozatot fogadott el az elnök és a szenátus elé való terjesztés, illetve jóváhagyás végett.

A határozatok közös kulcsszava a „*hozzáférhetőség*” volt. Hozzáférhetőség minden közkönyvtárhoz és információs szolgáltatáshoz, a szolgáltatások hozzáférhetővé tétele a hátrányos helyzetűek, az egyszerű emberek, a bennszülött lakosság számára, hozzáférhetőség a szövetségi alapdokumentumokhoz, a hozzáférhetőség javítása a hálózati és a standard szolgáltatások fejlesztése útján.

A könyvtári és információs szakemberek a konferencia résztvevőinek egyharmadát tették ki. A delegátusok 34 munkacsoportra osztva tanácskoztak, végül közös szekcióülésein szavazták meg a határozatokat.

A vita öt témakör köré csoportosult:

1. információ a személyes szükségletek kielégítésére;
2. az élet végéig tartó tanulás;
3. a szakma tökéletesítése;
4. a társadalmi hatékonyság növelése;
5. a nemzetközi együttműködés és megértés.

A konferencia két bizottság megalakulását szavazta meg, az egyik egy „ad hoc” bizottság, amely a konferencia munkáját figyelte és szervezte, a másik egy tízévenként megtartandó konferencia megszervezésével megbízott bizottság, amely a nemzeti információs célokat és prioritásokat van hivatva megállapítani az elkövetkező tíz-tíz éves időszakokra.

Határozat született az Oktatásügyi Minisztérium keretében létesítendő, miniszterhelyettesi vezetés alatt álló *könyvtári és információsügyi hivatal felállításáról*, a nemzeti könyvtári törvényről, a nemzeti információs politikáról, az időszaki kiadványok nemzeti rendszeréről, nagyobb szövetségi, állami és helyi pénzügyi alapok biztosításáról, szélesebb körű könyvtári szolgáltatásokról a lakosság minden rétege számára.

Elfogadást nyert egy *nemzeti kölcsönző könyvtár* létesítésének javaslata, amely állami és területi ellenőrzés mellett működne.

A konferencia többek között elvetette azt a javaslatot, hogy a *Library of Congress-t* jelöljék ki az összes kormányzati kiadvány őrzésére, illetve a nemzeti tájékoztató központ és az időszaki kiadványok nemzeti központja funkciójának ellátására.

A résztvevők túlságosan általánosnak találták és elutasították az élet végéig tartó tanulás javaslatát a könyvtárak és más szervezetek segítségével.

Szorgalmazta viszont a konferencia a technika területén a *nemzetközi szabványosítás bevezetését* az információk előállítása, tárolása és átvitele tekintetében. Hangsúlyozta a hardware és a software kompatibilitásának szükségességét. Szükségesnek találta, hogy a magánvállalatok is részt vegyenek e munkák előrevitelében. Felhívta a figyelmet az olyan kutatások fontosságára, amelyek a mikrofilm, a mágneses, optikai stb. információhordozók kényelmes és gazdaságos konverzióját segítik elő.

* * *

A konferencián több jelentősebb beszéd—felszólalás hangzott el. A továbbiakban róluk számolunk be:

CARTER elnök a könyvtárosok barátjának nevezte magát és hangsúlyozta a könyv, a könyvtárak és a könyvtárosok fontos szerepét a társadalom életében.

DANIEL BOORSTIN (Library of Congress) ugyancsak a könyv szerepét emelte ki. A könyvek az emberi tudás kincseit hordozzák, míg az információ kiküszöböli a tudást. Az információ a tudást és a történelmi tapasztalatokat a kurrens események ismertetésével helyettesíti. A könyvtárosok nem tudósok többé, hanem számítógépes szakemberek. Általános a rövidlátás. Megkérdőjelezte, hogy szükség van-e több „informált” polgárra, szerinte inkább több „tudással rendelkező” polgárra lenne szükség.

RALPH NADER viszont az információt helyezte előtérbe. Szerinte „az információ a hatalom visszaverődése”. Az információ átruházza a hatalmat az állampolgárra; az információhoz joga van minden állampolgárnak. A könyvtárosoknak aktívabban kell szolgálniuk ezt az elvet, és közelebb kell hozniuk a fogyasztóhoz az információt.

MAJOR OWENS szenátor az információs szolgáltatások technikai tökéletesítésének szükségességére hívta fel a figyelmet, valamint a nemzeti információs rendszer kiépítésére, speciális pénzügyi alapok létesítésére, hogy a könyvtárak valóban el tudják látni információs feladatait.

kat. Az állampolgárok információtól való megfosztása a Függetlenségi Kiáltványban lefektetett jogaiktól fosztaná meg őket.

BERNARD OSTREY miniszterhelyettes szerint az új könyvtári és információs szolgáltatások a kisebb nemzetek függetlenségét veszélyeztetik. Kölcsönösen figyelembe kell venni a gazdasági és kulturális hagyományokat és nem megengedhető, hogy a kisebb nemzetek az ismeretek passzív befogadóivá váljanak.

/BEARD, M.: *White House Conference on Library and Information Services. = Information Retrieval and Library Automation, 15. köt. 6. sz. 1979. p. 1-7.*

/Report on the White House Conference. = *Advanced Technology Libraries, 8. köt. 12. sz. 1979. p. 6-8.*

(Szabolcsi Lászlóné)

A svéd országos dokumentációs központ tevékenysége

A svéd Királyi Műszaki Intézet Könyvtára (*Royal Institute of Technology Library, KTHB*) részeként 1967-ben alakult meg az Információs és Dokumentációs Központ (*Information and Documentation Center, IDC*). Az IDC létszáma 25 fő.

A stockholmi KTHB-IDC fő feladata a számítógépes tudományos és műszaki információellátás országos méretű biztosítása és gondozása. Ezen belül mind a szelektív információterjesztési (SDI), mind a retrospektív információkeresési szolgáltatást ellátja. Az intézmény kiegészítő feladatai közé tartozik a számítógépes információs rendszerek fejlesztése, a közvetítők (profilszerkesztők) és a felhasználók oktatása, valamint információs rendszerek szervezése bel- és külföldön.

1973-ig az IDC fő tevékenységi köre a mágnesszalagos adatbázisokon alapuló szelektív információs szolgáltatás volt. Az ugyancsak Stockholmban működő Orvosi Információs Központtal (*Medical Information Center*) együttműködésben jelenleg több mint 20 adatbázist dolgoz fel SDI szolgáltatások céljából. Az egyéni SDI profilok száma mintegy 2000; egy részüket ma már – a decentralizálás következtében – több helyi központban kezelik. A feldolgozáshoz az IDC-ben kifejlesztett EPOS-VIRA programcsomagot használják.

1972-ben a Központ az on-line számítógépes információkeresést is meghonosította, csatlakozva az ESA-IRS (*European Space Agency – Information Retrieval Services*) on-line hálózatához, amelynek központja az olaszországi Frascatiban van. Kezdetben bérelt vonallal és bérelt terminállal oldották meg az összeköttetést. Az

on-line információkereséshez a QUEST rendszert használják.

Ma az on-line retrospektív keresés az IDC legnépszerűbb szolgáltatása. 1976-ban a rendszert bővítették és decentralizálták; az ESA-IRS Stockholmban üzembe helyezett koncentrátorán keresztül a szolgáltatást egyre több svédországi és finnországi felhasználó is igénybe veheti. A frascati központ adatbázisai a koncentrátoron keresztül kapcsolt vonalon férhetők hozzá a tetszőleges helyre telepített terminálok révén.

Jelenleg a telefonkapcsolatot 150 felhasználó veszi rendszeresen igénybe. A koncentrátor 1979-ben hét 300 bit/s sebességű és két 1200 bit/s sebességű egyidejű hozzáférést tett lehetővé.

Az IDS rendszeres oktatást fejt ki az egyetemi hallgatók körében. Gyakran szervez QUEST tanfolyamokat, adatbázis-használati tanfolyamokat, demonstrációkat stb. Az IDC ellátja a svéd EUSIREF (európai tudományos információs forrástájékoztató) központ szerepét is.

Az IDC a nemzetközi erőfeszítésekből sem marad ki: részt vesz Portugália és Tanzánia információs és dokumentációs szolgáltatásainak szervezésében, fejlesztésében.

/News and Views, 5. köt. 2. sz. 1980. p. 7./

(Roboz Péter)

Könyvtárak mint speciális információs rendszerek

A könyvtárak szerepének értékelése az elmúlt évtizedekben sokat változott. A korábban általános felfogás szerint a könyvtárak fő feladata az információ tárolása volt, ma a hangsúly egyre inkább az információ szolgáltatására helyeződik át. Egyre több tanulmány elemzi a felhasználók információs szokásait. E kutatások eredményei visszahatnak a könyvtárak szervezésére.

W. KUNZ és H. RITTEL szerint egy rendszer akkor nevezhető információs rendszernek, ha hozzásegít az informáláshoz, s nem pedig akkor, ha csak információt hoz létre, illetve foglal magába.

A könyvtár mint szolgáltató intézmény a következő feladatokat látja el:

- a) az irodalom rendelkezésre bocsátása,
- b) tájékoztatás az irodalomról,
- c) tájékoztatás tárgykörökről, tényekről, adatokról.

Egyre nagyobb szükség van a könyvtárak együttműködésére, a könyvtárközi kölcsönzés rendszerének minél hatékonyabb megszervezésére. Minden könyvtár tekintse magát a hálózat részének és törekedjék arra,